JAK SEŠKRTAT RVP: OBSAHOVÉ ZMĚNY KURIKUL V ZAHRANIČÍ

HOW TO TRIM DOWN THE CURRICULUM FRAMEWORK: COMPARATIVE STUDY OF SYLLABUS CHANGES

Dominik Dvořák[1], **Anna Donovalová**[1]

[1] Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Česká vzdělávací politika volá po radikální redukci učiva v rámcovém vzdělávacím programu základního vzdělávání. Sociologie však upozorňuje na možné negativní důsledky orientace na klíčové kompetence pro spravedlivost vzdělávání, což je další hlavní politický cíl. V přehledové studii na základě analýzy dokumentů mezinárodních organizací a případů nedávných kurikulárních reforem předkládáme typologii přístupů k problému „přetížení kurikula". Současně poukazujeme na alternativy k redukci osnov, jimiž jsou např. prodloužení školního dne nebo snahy o zachování poznatkově bohatého kurikula.

Klíčová slova: *kurikulum, znalosti, spravedlivost, Česko*

Abstract

Current Czech educational policy has called for radical trimming down of the content of curriculum framework for compulsory school. The sociology of education, however, warned that the swing to competency-based curricula could have negative consequences for equity of educational opportunity. Our comparative paper reviews the approaches to address "curriculum overload" in documents of international bodies and in recent curricular reforms in Europe and beyond. We present some alternatives to syllabus reduction as rethinking school day or even introduction of knowledge-rich curricula.

Keywords: *curriculum, knowledge, equity, Czechia*

1 Úvod

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ (S2030+) obsahuje řadu míst, jež slibují redukci, „aktualizaci", „provzdušnění", „odlehčení"

učiva obsaženého v rámcových vzdělávacích programech, jeho strukturaci „na základní, rozvíjející a volitelné učivo“, „bez celé řady zbytných poznatků a informací“, přesto „v širokých souvislostech“. Navíc „všechny základní školy budou mít k dispozici modelové školní vzdělávací programy, odpovídající podmínky i podporu pro zavádění změn“. Příspěvek si klade otázku, zda se vědy o vzdělávání mají do „odlehčování“ zapojit a co mohou nabídnout.

2 Teorie

Podle E. Fiedlera (b.d.) se odlehčováním zabýval již J. Cimrman – s tragickými důsledky, když se roku 1889 zřítil do Dunaje trámový železniční most u Lince, protože vylehčovací práce nebyly včas zastaveny. Problém je i po více než sto letech stále aktuální, neboť podle zjištění OECD (2020) patří obsahové přetížení k vůbec nejčastěji zmiňovaným problémům kurikula ve vyspělých zemích. Není pochyb, že učivo a cíle školního vzdělávání musejí projít zásadními změnami, aby odpovídaly současné situaci nejistoty. Sociologie kurikula však přišla se zásadním varováním, že recept, který prosazuje i S2030+, tedy opuštění tradičního předmětově členěného kurikula a orientace na klíčové kompetence (Young & Muller, 2010), může dále přispívat k posilování nerovností ve vzdělávání, což by bylo v rozporu s dalšími cíli vzdělávací politiky. Klademe si proto otázky: Jakými způsoby dosahují zahraniční systémy redukce obsahu v kurikulu? Jaké mají změny důsledky z hlediska spravedlivosti vzdělávání?

3 Metodologie výzkumu

Studie využívá postupy srovnávací pedagogiky. Vzhledem k tomu, že současné reformy mají prakticky vždy nadnárodní rozměr, analyzujeme nejprve vybrané publikace mezinárodních organizací. Dále provádíme analýzu kurikulárních dokumentů zemí, kde byla v poslední dekádě provedena reforma cílů a obsahů vzdělávání, a vyhledáváme primární studie, které analyzují průběh a dopady reforem v příslušných zemích. Cílem naší studie je typologie přístupů k redukci obsahu (i v závislosti na vzdělávací oblasti), jejich teoretické nebo politické zdůvodnění, popis implementace a – pokud jsou známy – i dopadů na kvalitu a spravedlivost vzdělávání.

4 Výsledky

J. Voogt et al. (2017) identifikovaly jako dimenze přetížení kurikula: fyzické aspekty (rozsah dokumentu, dnes často komplexní webové stránky, detailnost); nárůst témat (aditivní přístup v důsledku nových problémů); ambice pro didaktické přístupy; nevyváženost (redundance, fragmentace, hierarchie předmětů); neprovázanost mezi různými složkami kurikula (napříč stupni, mezi kurikulem a zkouškami apod.); nedostatečné zdroje škol a podpora učitelů.

Řada inovativních postupů k jejich řešení byla uplatněna např. při revizi kurikula nižší sekundární školy v Irsku (jde např. o tzv. krátké kurzy, volitelná témata). Kontroverzní, avšak v praxi stále rozšířenou formou je diferenciace kurikula. Existují však i postupy, které jdou naopak cestou prodloužení školního dne (Dánsko) a podpory celodenní školy (Německo), zařazení volitelných ročníků (Dánsko, Irsko), prázdninové programy (USA) apod. Konečně existují i přístupy, které si kladou za cíl zachovat poznatkově bohaté kurikulum (Rata, 2021).

5 Závěry a diskuse

I když literatura ukazuje řadu zajímavých příkladů revizí kurikulárních rámců, zahraniční zkušenosti ukazují, že sama revize kurikulárního rámce bez odpovídající změny politiky hodnocení žáků (zejména rozhodných zkoušek) nebo učebnic nevede k významné změně výuky. Orientace na klíčové kompetence podobně naráží na problém jejich měření a hodnocení. Redukce učiva jednotlivých školních předmětů není (jen) odbornou, ale vždy také politickou otázkou, jak ve smyslu politických ideologií vlád jednotlivých zemí, tak ve smyslu soupeření oborových komunit a nátlakových skupin o prostor v kurikulu, a tím o symbolický význam i praktické výhody. Proto je třeba pamatovat na obavy části učitelů i širší veřejnosti, že zaměření na kompetence vytlačí předmětové učivo. Zahraniční experti doporučují spíše postupné, inkrementální změny kurikula, které však důsledně sledují dlouhodobou koncepci. Změny kurikula by měly být v souladu s jinými reformami, které usilují o zvýšení spravedlivosti vzdělávání.

6 Literatura

Fiedler, E. (bez data). *Cimrman – Dilettant oder Fachmann?* Verlag Jetschny und Ziegler.

OECD. (2020). *Curriculum overload: A way forward*. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/3081ceca-en.

Rata, E. (2021). The Curriculum design coherence model in the knowledge-rich school project. *Review of Education*. https://doi.org/10.1002/rev3.3254

Voogt, J., Nieveen, N., & Klopping, S. (2017). *Curriculum overload: A literature study* [nepublikovaná podkladová studie pro OECD].

Young, M., & Muller, J. (2010). Three educational scenarios for the future: Lessons from the sociology of knowledge. *European Journal of Education*, *45*(1), 11–27.